

6 Mens& beschouwingen

Wie op zoek gaat naar echtheid komt bedrogen uit

Authenticiteit, dat is: verlangen naar echtheid. De 'pure' beleving is in verval geraakt. Wanhopig proberen we die terug te krijgen.

Wie erop let, ziet het overal. Foto's hebben hun waarde verloren. Vrijwel elk denkbaar apparaat bevat een camera, foto's kosten niets. Daardoor zijn ze waardeloos geworden. Een kleurenfilter en polaroidrandje moeten foto's de 'echtheid' van vroeger teruggeven.

Ook de manier waarop we muziek beluisteren, verraadt hunkering naar een authentieke ervaring. Met de komst van mp3-bestanden heeft muziek een deel van zijn waarde verloren. Niet dat we daardoor minder van muziek genieten, dat niet. Maar wie een album op zijn iPod heeft staan, bezit het niet 'echt'. Vandaar dat de zolder van het ouderlijk huis wordt afgezocht naar een stoffige platenspeler. Op zoek naar 'echtheid'. De verkoop van vinyl stijgt weer.

De drang naar authenticiteit gaat verder dan de producten die we kopen. Ook gedrag en identiteit moeten authenticiteit uitstralen. Clichés als 'Wees gewoon jezelf' en 'Het beste uit jezelf halen' maken duidelijk dat we ons vooral niet anders moeten voordoen dan we zijn.

Authenticiteit vraagt om een eenduidig karakter. Wie trouw blijft aan zichzelf zet geen maskers op. Maar dit is lastig. Iedereen speelt verschillende rollen in verschillende situaties en relaties. Op sociale media komen al die verschillende verbanden samen. Hier zit een spanningsveld. Enerzijds is er de hang naar authenticiteit, anderzijds de toegenomen transparantie van het sociale verkeer, die het lastig maakt meerdere rollen te spelen.

Sociale media verbinden iedereen met iedereen. Ze hebben alle podia samengevoegd waarop mensen zich tonen aan de wereld. Zoals Shakespeare zei: 'All the world's a stage', en met Facebook hebben we daar een wereldpubliek bij gekregen. Daarentegen heeft de individualisering

Iedereen wil echt zijn, puur zijn – authentiek. Dat is onmogelijk, want ieder mens speelt verschillende rollen. Wie die allemaal op Facebook zet, profileert zichzelf op verwarrende wijze. 'Hoe harder je probeert echt te zijn, hoe nepper je bent.'

Foto Tom Janssen

juist voor een tegengestelde beweging gezorgd. In plaats van vaste groepen hebben we veel losse contacten. Zo wisselen we voortdurend tussen verschillende podia, en staan tegelijk op één podium waarop iedereen ons bekijkt.

Neem als voorbeeld iemand die na zijn middelbare school filosofie gaat studeren. Bij zijn voetbalclub blijft hij zijn oude, lompe identiteit aanhouden: Hans Teeuwen nadoen in de kleedkamer, dat werk. Intussen ontwikkelt hij zich onder zijn studiegenoten als een ware Hegel-liefhebbende intellectueel. Op Facebook gaan deze twee identiteiten botsen. Bij een van deze groepen zal hij als niet-authentiek worden gezien.

Recentelijk wees filosoof Maarten Doorman, in zijn boek *Rousseau en ik*, op de paradox van authenticiteit. Het nastreven van 'echt zijn' maakt dat het resultaat dat juist niet is. Hoe harder je probeert echt te zijn, hoe nepper je bent. Door het belang aan authenticiteit wordt gehecht, ontstaat een gespeelde echtheid. Als voorbeeld geeft Doorman de mediatraining waaraan politici veelvuldig deelnemen. Een cursus om te spelen dat je jezelf bent – paradoxaler kan het bijna niet.

Ook dat retro-kleurenfilter maakt een digitale foto er niet echter op. Het zorgt er alleen voor dat menig Facebookprofiel er uitziet als het oude fotoalbum van onze ouders. De kitscherigheid is haast aandoenlijk. De platenspeler wordt opzichtig opgesteld in de huiskamer. Maar uiteindelijk luisteren we toch het meest naar onze iPod, want dat is veel makkelijker.

Iemand's 'ware, authentieke identiteit', als die al bestaat, is zeker niet terug te vinden op Facebook. Toch blijven we massaal 'echtheidje' spelen. Misschien is dat het enige oprecht authentieke aan ons. Juist het verlangen naar een pure beleving maakt iemand tot een 'echt mens'.

Tom Janssen
Student Journalistiek en Nieuwe Media,
Universiteit Leiden.

Waarom mensen zo graag té aardig zijn

Niemand had zin in de opwarmmaaltijd die in een Tupperware doosje op tafel lag. Guillaume had 'niet zo'n honger' en Marie, die er die middag twee uur voor in de keuken had gestaan, had eigenlijk meer zin in kiwi. Omdat ik me hiermee om acht uur 's avonds in mijn keuken niet zo goed raad wist, stelde ik voorzichtig voor met de overgebleven resten van de lunch te beginnen, dan zouden we de opwarmmaaltijd (een 'brandade de morue') altijd daarna nog kunnen opeten. Dat vond iedereen een goed idee. De resten van de lunch waren voldoende om niet meer naar de brandade om te kijken; ze is om tien uur 's avonds, onaangevoerd, samen met Marie, terug naar huis gegaan, en daar waarschijnlijk in de prullenbak gekieperd.

In bed dacht ik aan het lot van deze kabeljauw die, uit eigen habitat weggevoerd, misschien wel urenlang onder een berg andere vissche lucht had liggen happen om later met een handvol gekookte aardappels, room en kaas te verdwijnen in een ovenschotel in het keukentje van Marie om weer later te eindigen in een Tupperware doosje bij mij op de keukentafel.

Begrijp me niet verkeerd, langer dan dit heb ik niet stilgestaan bij het leven van deze kabeljauw. Waar ik wel langer bij stilsta, is Marie die toch een hele poos bezig is geweest in de keuken, omdat zij vond dat ze – na alle uitnodigingen – niet met lege handen kon aankomen. Ja, zij zou dit keer voor Guillaume en mij koken, alleen dan in mijn keuken (omdat ze op dezelfde vierkante meters slaapt als waarop ze doucht en kookt).

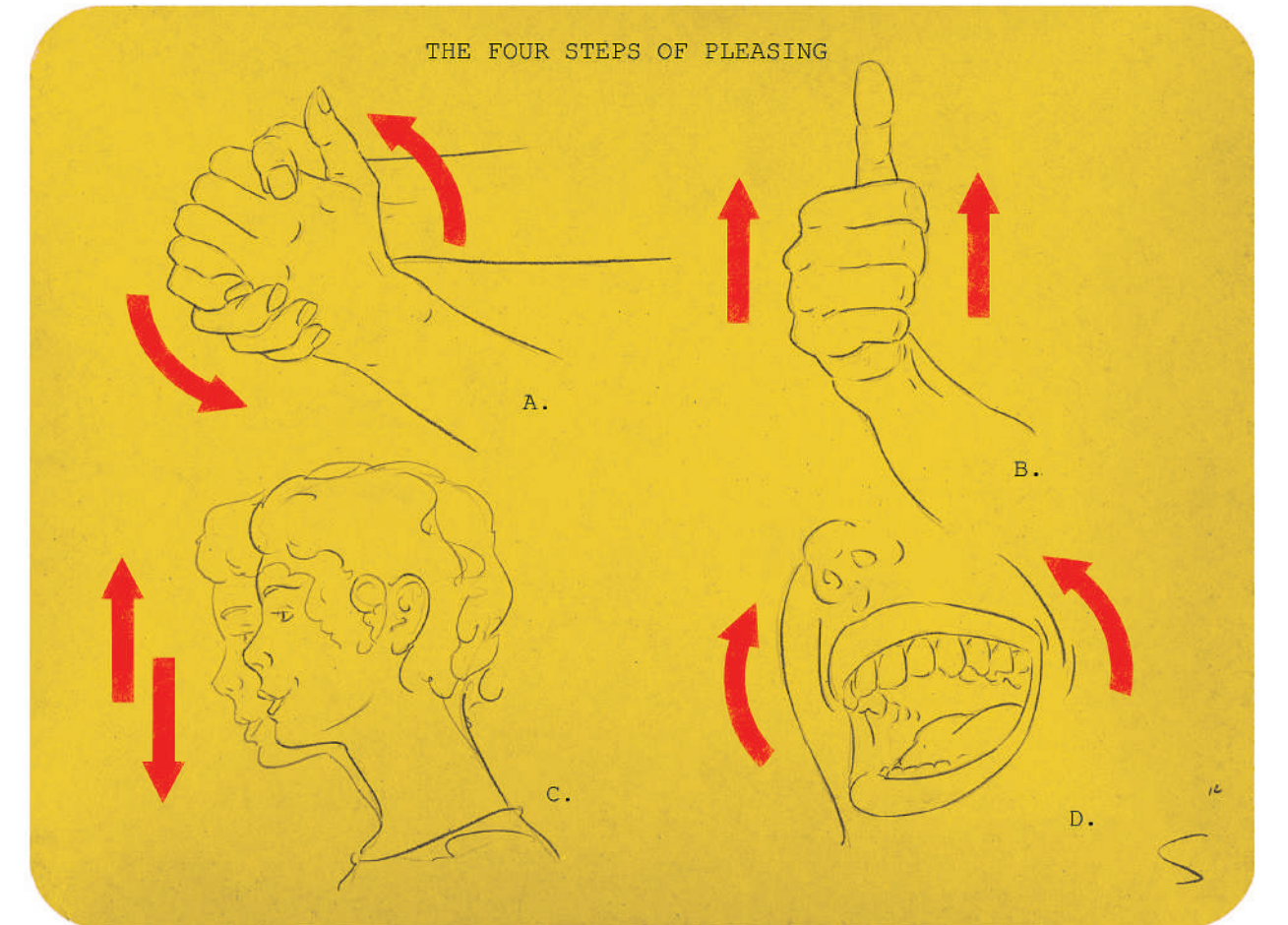
Toen ze Guillaume die dag aan de lijn had, durfde hij haar niet te zeggen dat hij eigenlijk niet van brandade hield. Toen Guillaume mij dit later vertelde en vroeg of we Marie moesten bellen om haar te zeggen dat ze echt heus niet een brandade hoefde te maken, zei ik: ja, dat is nu te laat, die verdomde brandade staat nu waarschijnlijk al in de oven. Zeg maar niks, we eten 'm wel op. En daar lag ze dus, op tafel, de uit belevingsgestorven en geprikte, bedreigde zoutwatervis.

Uit het leven van een 'pleaser'

Welkom in een allergevoonste situatie uit het leven van een 'pleaser'. Je kent 'm vast wel: altijd een aardig woordje over voor je stropdassencollectie, je met zorg uitgekozen behang in de hal en je ovenschotels van zondagmiddag. Nooit te beroerd om je te bedanken, het liefste twee keer. Bij een begroeting meteen op zoek naar je ogen voor die ene bevestigende blik. Goede manieren? Een aardig karakter? Welnee. Zonder 'le regard des autres' van Sartre besta je niet (en val je pas na uren gepieker – 'heb ik de gastheer eigenlijk wel bedankt?' – in slaap). Alles voor een blik. Je behaagt en je verleidt, overal waar je kan, want daar ben je nou eenmaal goed in. Iemand die behaagt, betaalt niet alleen de rekeningen, maar vertelt ook leuke verhalen, en zeker geen verhalen over vieze brandades. Dat past niet in een spik-en-spanhumour. Op de vraag hoe het je vergaat, antwoord je dus stevast goed, niet een binnensmonds goed om er gemakkelijk van af te komen, maar een dikke – iedereen mag het horen – 'Uitstekend!', want dat is een vereiste van je personage.

Voor de pleaser kan het nooit genoeg zijn – zolang de ander maar tevreden is. Ik raad je dan ook ten zeerste aan om je met zoveel mogelijk pleasers te omringen.

Waar wordt de pleaser geboren? In de schoot van een moeder die je heeft verlaten? Een vader voor wie je nooit genoeg was? Hoewel geboren pleasers doorgaans mensen zijn die te weinig aandacht en bevestiging hebben gekregen in hun jeugd, zoals dat bij de psycholoog op de sofa heet, hoeft hij daar niet terecht te komen. Er zijn ook andere manieren om je narcisme te ontwikkelen. We leven in een individualistische maatschappij, ook wel bekend als 'the culture of personality' (met hier tegenover 'the culture of character'). Een cultuur waarin onze status zich ontleent aan een persoonlijkheid, en niet aan daden. Je wordt beoordeeld op je cover, niet op de binnenkant. Andy Warhol had de Facebook-cultuur al voorspeld met zijn '15 minutes of fame'. Ook de fictieve Margaret Thatcher, gespeeld door Meryl Streep, refereert eraan in 'The Iron Lady'. Misschien wel de mooiste scène van de film is die waarin een bejaarde Thatcher uitvalt tegen haar dokter die haar vraagt hoe ze zich voelt. „How do I feel?” I don't care how I feel, all I'm in-

Illustratie Sebe Emmelot

Altijd begripvol zijn, altijd klaarstaan om anderen te helpen, steeds jezelf wegcijferen. Schrijf Sophie van der Stap kent de soort – en raakt er geïrriteerd door.

terested in is what people think. Today its all about being someone rather than doing something."

Narcisme

Pleasing hangt dus niet zo nauw samen met filantropie als wel met narcisme. Wijlen Harriet Braiker, een Amerikaanse psychologe met *Dynasty*-uiterlijk, heeft er een paar boeken over geschreven: *The disease to please, Curing the people-pleasing syndrome*. People-pleasers herken je aan de volgende gedragsymptomen: ze zijn het zelden oneens met belangrijke mensen. Ze zeggen meteen sorry als jij op hun tenen staat. Ze weten beter hoe het met jouw problemen zit dan met hun eigen ongesteldheid. Ze voelen zich verantwoordelijk voor jouw verjaardagsfeestje dat niet zo lekker liep. Ze staan klaar bij iedere verhuizing. Verder vertelt iedere pleaser je dat, ondanks de zakken van wallen die boven op je wangen plakken, je er echt nog heel jong uitziet. Daarbij kook je ook veel beter, heb je toffere vrienden, eigenlijk ben je gewoon veel leuker. Ten slotte, maar dat geldt alleen voor de rasechte pleasers: ook zij hebben zo genoten van *Oorlog en Vrede*. (Je kunt er gif op innemen dat de meeste fenomenologie-studenten geboren pleasers zijn; hun moeders hadden het zo graag willen studeren, maar hebben de kans niet gehad.)

Nu denkt u misschien: ach, als *Oorlog en Vrede* en een Tupperware-brandade het ergste zijn, wat je kan overkomen... Maar nee, dat is niet het ergste: een pleaser kan het zichzelf zo lastig maken dat hij zijn hele leven aan anderen geeft. Je kunt jezelf een leven lang als een echte 'bonne' dienstbaar maken voor anderen, met als enige verschil dat je geen schort omgeknoopt hebt en aan het einde van de maand geen envelop toegeschoven krijgt. Geen probleem als er echt een filantropisch belang achter zit, maar dat is het probleem: de menslievendheid ontbreekt volledig.

Maar, tegenover al deze offers – de lege huishoudportemonnee, die fenomenologiestudie, dat dictatoriale huwelijk in denkbeeldig schort, *Oorlog en Vrede* met meer namen dan gebeurtenissen – staat een grote beloning; altijd een tafel waar je kunt aanschuiven, altijd een zomerhuis met opgemaakte logeerkamer waar je kunt komen aanwaaien, altijd iemand die je vertelt dat julie zo boffen omdat het leven hem ook zo goed gaat. Echt, het vergaat je uitstekend. En jawel, altijd weer een Tupperware-brandade, opgevist uit een volle vriezer. Of had je 'nee, dank je' moeten zeggen? Ik hoop dat ik vanavond de laatste heb verorberd.

Sophie van der Stap (1983) schreef vier romans, waaronder 'Meisje met negen prikken' (2006) en 'En wat als dit liefde is' (2011). Ze woont in Parijs en is regelmatig in Hamburg, New York en Shanghai.

Ze zeggen meteen sorry als jij op hun tenen staat

MENS& STRAATBEELD

Foto, gemaakt langs snelweg A12 bij Utrecht, ingestuurd door Bert van Trirum, Rotterdam. Wie weet wat dit bord betekent, kan een tweet sturen: @NRCMensen.

In deze rubriek staan foto's waarop de sporen van de mens in de publieke ruimte op een originele manier zichtbaar zijn gemaakt: in afbeeldingen, teksten, verrassende uitingen van kunst. Stuur uw foto plus toelichting naar mensen@nrc.nl. Op nrc.nl/mensen lichten we toe welke beelden we zoeken.

COLOFON

Eindredactie Gijsbert van Es **Vormgeving** Reinout Versteeg
E-mail mensen@nrc.nl **Reacties** Brieven van lezers op artikelen in *Mens&*
zijn te lezen via nrc.nl/mensen **Twitter** www.twitter.com/nrcmensen
Facebook www.facebook.com/nrcmensen

HEILIG SCHRIFT

2052 ikken, gestapeld als borden

Xandra Schutte is hoofdredacteur van de *Groene Amsterdammer*.

Zij beveelt aan: *Orlando. A Biography* (1928) door Virginia Woolf.

„Ik las Orlando in mijn vormen-de jaren: toen ik een jaar of twintig was. Later heb ik er ook over geschreven. Ik werd vooral geraakt door de sterk relativerende blik op identiteit in deze roman. Want de hoofdpersoon, Orlando, begint als man, maar halverwege het boek wordt hij wakker als vrouw. Van *My Lord* wordt hij dan *My Lady*. En daar wordt geen enkel punt van gemaakt. Hij, eh, zij gaat er zelf ook laconiek mee om. Hooguit merkt ze dat haar ideeën over vrouwen wel veranderen nu ze er zelf een is. Eerst prijst ze zelfs het feit dat ze vrouw is geworden, maar dat neemt ze direct terug. Want dat is al even rampspoedig als er prat op gaat dat je man bent, of wat dan ook.

De **koran** telt 114 soera's, de **bijbel** telt 66 boeken. Stel: de tijd is rijp voor een nieuwe canon van wijsheids-literatuur, voor universele levensvisie. Welke teksten verdienen hierin een plek?

„Toen ik het las, was die beweging juist in volle gang: homo's, vrouwen, zwarten – allemaal moesten ze trots zijn op hun identiteit. Orlando's verhaal is dan heel verfrissend.

„Die geslachtsverandering wordt in het verhaal niet psychologiserend voorbereid. Hooguit worden in het begin Orlando's benen beschreven als zeer elegant. Maar goed, hij heeft dan ook een maillot en pofbroek aan. „En dat is meteen de tweede satire op identiteit, want Orlando leeft honderden jaren lang. Hij begint in de 16de eeuw maar hij wordt nooit ouder. Ergens in de 18de eeuw wordt hij vrouw.

En wat is dan in al die jaren de 'Ware Ik' van Orlando? Die is er niet. Volgens Woolf zijn we allemaal opgebouwd uit een grote hoeveelheid ikken: de een op de ander gestapeld, als de borden van een kelner.

„Ik citeer de vertaling van Gerda Frank: 'Als er (naar schatting) zesenzeventig verschillende tijden tegelijk in ons brein tiktakken, lieve hebb nog aan toe – hoeveel verschillende personen moeten er dan wel niet te eniger tijd in grotere of kleinere getalen domicilie hebben gekozen in onze geest?' Zelf denkt Woolf: 2052 ikken.

„En het allermeest is: het hele boek is ook een liefdesbrief van Woolf aan haar grote liefde Vita Sackville West. Orlando is op haar gemodelleerd. Sackville West vond het geweldig, al zei ze wel dat ze daardoor een nieuw niveau van narcisme bereikte. Want zij werd zelf weer verliefd op Orlando.”

Hendrik Spiering